

Apalo kokmateriālu kvalitātes prasības.

6. daļa: Skujkoku mietu kvalitātes prasības
Quality requirements for softwood stakes

Saturs

Priekšvārds	4
1. Darbības lauks	4
2. Normatīvās norādes	4
3. Terminu un definīcijas.....	4
4. Vispārīgi.....	5
5. Redukcija	6
5.1. Redukcijas vispārīgie nosacījumi	6
5.2. Redukcijas maksimālās vērtības.....	6
6. Koksnes vainu uzmērīšana, vērtēšana.....	6
6.1. Zari	6
6.2. Stumbra formas vainas	7
6.3. Koksnes uzbūves vainas	8
6.4. Sēņu bojājumi	8
6.5. Kukaiņu kāpuru bojājumi	9
6.6. Mehāniskie bojājumi	9
7. Koksnes vainu robežvērtības un reducējamie lielumi	10

Priekšvārds

Šo Latvijas standartu LVS 80-6:2023 "Apaļo kokmateriālu kvalitātes prasības. 6. daļa: Skujkoku mietu kvalitātes prasības" izstrādājusi Latvijas Kokmateriālu pircēju un Latvijas Kokmateriālu pārdevēju biedrību Vienotās konsultatīvās padomes darba grupa un apstiprinājusi Latvijas standartizācijas tehniskā komiteja LVS/STK 38 "Kokmateriāli".

Standarta mērķis ir noteikt vienotas, kokmateriālu pircēju un pārdevēju kopīgi saskaņotas priedes un egļu mietu kvalitātes prasības.

Šis Latvijas standarts ir izstrādāts, pārskatot standartu LVS 80:1997.

1. Darbības lauks

Šajā standartā definētas apaļo kokmateriālu kvalitātes prasības.

Standarts lietojams priedes un egles mietiem.

2. Normatīvās norādes

Tekstā ir sniegtas norādes uz tālāk uzskaitītajiem dokumentiem.

LVS 82 Apaļo kokmateriālu uzmērīšana

3. Terminu un definīcijas

Šo dokumentu lietojot, izmantojami šādi termini un definīcijas:

3.1.

darba cilindrs

iedomāts cilindrs ar caurmēru, kas vienāds ar kokmateriāla tievgaļa caurmēru, kas samazināts par 1 cm.

3.2.

zars

koksnē ieslēgta zara daļa.

[Avots: LVS EN 844:2019, 2.8.1.]

3.3.

vajējs zars

uz kokmateriāla sānu virsmas redzams zars.

[Avots: LVS EN 844:2019, 2.9.1.]

3.4.

vesels zars

zars bez trupes pazīmēm.

[Avots: LVS EN 844:2019, 2.8.2.]

3.5.

raukums

pakāpenisks stumbra caurmēra samazinājums visā tā augstumā vai apaļkoksnes caurmēra samazinājums visā garumā.

[Avots: LVS EN 844:2019, 2.9.21.]

3.6.

likumainība

apaļā kokmateriāla garenass novirze no taisnas līnijas.

[Avots: LVS EN 844:2019, 2.9.19.]

3.7.

vienpusīgā līkumainība

līkumainība tikai ar vienu izliekumu.

[Avots: LVS EN 844:2019, 2.9.19.1.]

3.8.

daudzpusīgā līkumainība

līkumainība, kuru raksturo divi vai vairāki izliekumi.

[Avots: LVS EN 844:2019, 2.9.19.2.]

3.9.

saussāns

apaļam kokmateriālam vai augošam stumbram atmirusi stumbra daļa.

[Avots: LVS EN 844:2019, 2.9.32.]

3.10.

kodola sēņu bojājumi

sēņu vai baktēriju infekcijas bojājumi, kas attīstās tikai augošiem kokiem, inficējot caur saknēm, nolūzušiem zariem un sānu virsmas bojājumiem.

3.11.

kodola trupe, t.sk. dobums

sēņu attīstības stadija, kad koksnei izmainās krāsojums un samazinās mehāniskās īpašības.

3.12.

aplievas sēņu bojājumi

sēņu infekcijas bojājumi, kas attīstās no kokmateriāla ārējās virsmas nokaltušiem un/vai ilgstoši uzglabātajiem apaļajiem kokmateriāliem.

3.13.

aplievas zilējums

sēņu radīts iekrāsojums, tonim izmainoties no gaiši zila līdz melnam.

[Avots: LVS EN 844:2019, 2.11.8.]

3.14.

aplievas trupe

sēņu attīstības stadija, kad koksnei izmainās krāsojums un samazinās tās mehāniskās īpašības.

3.15.

kukaiņu kāpuru bojājumi

kāpura radīts tuneļa veida caurums vai iedobums kokmateriālā.

3.16.

mehāniskie bojājumi

dažāda veida mehāniskie bojājumi kokmateriāla gala vai sānu virsmā, kas skar koksni.

3.17.

apogļojums

no zibens vai ugunī daļēji apdegusi koksne.

[Avots: LVS EN 844:2019, 2.9.28.]

4. Vispārīgi

- (1) Kokmateriāls ir jāsagatavo no dzīvās stumbra daļas (stumbra daļu uzskata par dzīvu, ja vairāk nekā 50% no stumbra šķērsriezuma laukuma notiek barības vielu pārnese).
- (2) Kvalitātes noteikšanā jāvērtē kokmateriāla redzamā daļa.

- (3) Brākētiem kokmateriāliem ir jāuzrāda atbilstošs iemesls, kas norādīts brāķu klasifikatorā.
- (4) Ja tehniski iespējams, tad kokmateriāliem, kas neatbilsts augstākajai šķirai, vajadzētu uzrādīt šķiras pazemināšanas iemeslu.
- (5) Apaļo kokmateriālu kvalitāte jāvērtē atsevišķi katram īsklucim vai virpošanas cilindram (par īskluci un virpošanas cilindru tiek uzskatīta $\frac{1}{2}$ kokmateriāla garuma, ja pasūtījumā nav noteikts savādāks). Attiecas tikai uz koksnes vainu "Likumainība".
- (6) Nogriežņa virpošanas cilindra diametrs nedrīkst būt mazāks par tievgaļa caurmēru, kas samazināts par 2 cm.

5. Redukcija

5.1. Redukcijas vispārīgie nosacījumi

- (1) Redukcija ir tilpuma samazinājums, kuru jāveic gadījumā, ja, samazinot kokmateriāla garumu vai caurmēru, novērš tā izbrāķēšanu un/vai kvalitātes šķiras samazinājumu.
- (2) Tilpuma redukcija netiek veikta, ja kokmateriālu uzmērīšanā izmanto grupveida metodi.
- (3) Ja ir iespējams veikt garuma un caurmēra redukciju, tad jāizvēlas tas redukcijas veids, kas, novēršot vainu, dod mazāko tilpuma samazinājumu.
- (4) Tilpuma redukciju veic, pamatojoties uz vainām, kuras ietekmē darba cilindru vai kokmateriāla gala plakni.
- (5) Garuma redukciju aprēķina, ņemot vērā visu kokmateriāla garumu un izsaka veselos decimetros.
- (6) Garuma redukcijas solis ir atbilstošs kokmateriāla garuma gradācijai, kas noteikta uzmērīšanas pasūtījumā.
- (7) Redukcijas pazīmes 1. tabulā (skat. 7. punktu):
 - a) Nav – redukciju neveic;
 - b) C – caurmēra redukcija.

5.2. Redukcijas maksimālās vērtības

- (1) Maksimālā garuma redukcijas lielums katrā galā ir 12 dm, bet, ja redukcija ir vienā pusē, tad maksimālais garuma redukcijas lielums ir 24 dm.
- (2) Apaļajiem kokmateriāliem, kuriem ir mehāniskie bojājumi gala virsmā, ir jāveic garuma redukcija līdz nākamajam nominālajam (apmaksas) garumam.
- (3) Apaļajiem kokmateriāliem ar gāšanas vai sagarumošanas plaisām jāveic garuma redukcija vismaz 6 dm.
- (4) Maksimālā caurmēra redukcija pieļaujama līdz minimālajam pieļaujamam caurmēram.
- (5) Caurmēra redukcija veicama pie sekojošām koksnes vainām:
 - a) Mehāniskie bojājumi;
 - b) Saussāns.

6. Koksnes vainu uzmērīšana, vērtēšana

6.1. Zari

6.1.1. Valējs zars

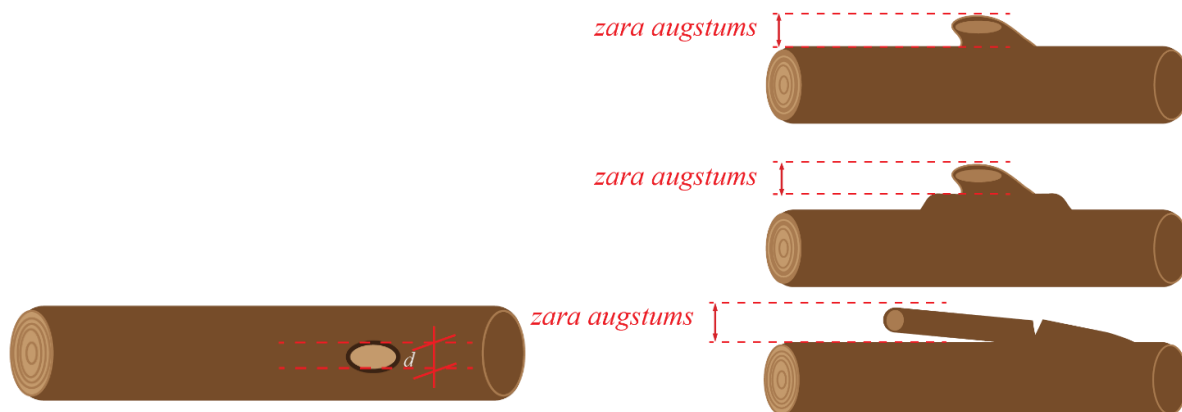
Zara caurmērs

Uzmēra lielākā zara caurmēru (d) tā šaurākajā vietā bez mizas. Veselam zaram caurmēru uzmēra starp zara vistumšākā ārējā gadskārtas gredzena ārējām malām.

Zara augstums

Zara augstums tiek mērīts perpendikulāri kokmateriāla sānu virsmai virs mizas. Aizlauzts klāt palicis zars netiek ierēķināts zara stubeņa garumā. Zaru uzskata par aizlauztu, ja tas pie liekšanas izrāda mazāku pretestību.

Vērtē attālumu no kokmateriāla sānu virsmas/ saauguma valnīša līdz zara augstākajam punktam perpendikulāri kokmateriāla sānu virsmai.

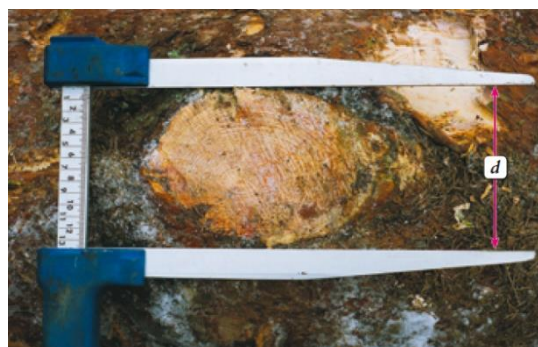

1. attēls. Zara caurmērs.

2. attēls. Zara augstums

3. attēls. Vesels zars.

4. attēls. Vesels zars.

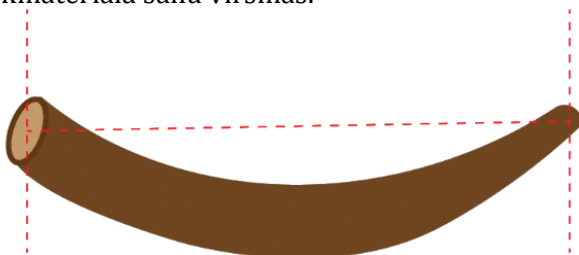
6.2. Stumbra formas vainas

6.2.1. Raukums

Raukuma aprēķins tiek veikts atbilstoši LVS 82 "Apaļo kokmateriālu uzmērīšana" noteiktajām prasībām.

6.2.2. Vienpusīgā līkumainība

Vērtē, vai līnija, kas savieno tievgaļa un resgaļa caurmēra viduspunktus, iziet/neiziet ārpus kokmateriāla sānu virsmas.

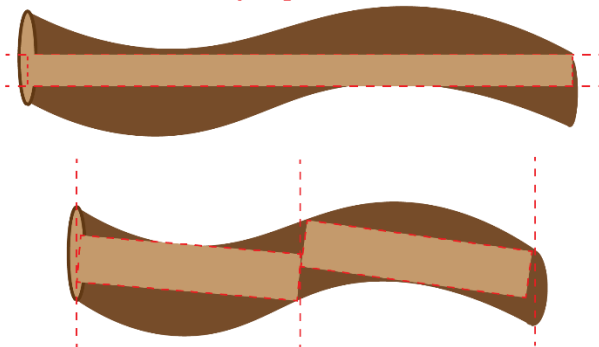

5. attēls. Vienpusīgā līkumainība.

6.2.3. Daudzpusīgā līkumainība

Vērtē minimālo virpošanas cilindra diametru.

*Minimālais lobīšanas cilindrs
daudzpusīgai līkumainībai*

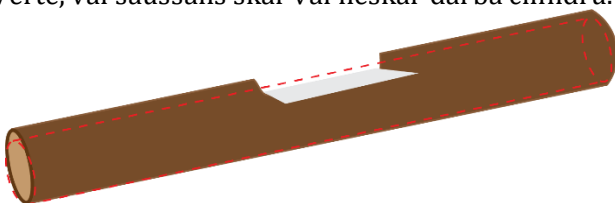

6. attēls. Daudzpusīgā līkumainība.

6.3. Koksnes uzbūves vainas

6.3.1. Saussāns

Vērtē, vai saussāns skar vai neskar darba cilindru.

7. attēls. Saussāns.

6.4. Sēņu bojājumi

6.4.1. Kodola trupe, t.sk. dobums

Vērtē vainas sastopamību.

6.4.2. Aplievas zilējums

Uzmēra vainas dziļumu kokmateriālu gala un sānu virsmā.

6.4.3. Aplievas trupe

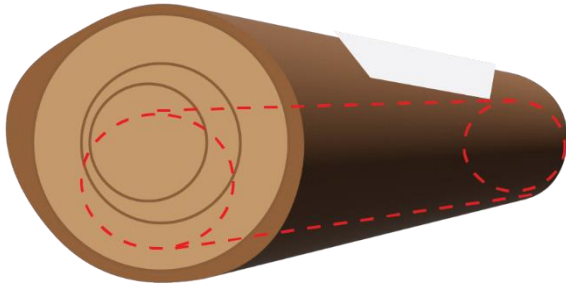
Vērtē vainas sastopamību.

6.5. Kukaiņu kāpuru bojājumi

Vērtē vainas dziļumu koksnē.

6.6. Mehāniskie bojājumi

Vērtē vainas ietekmi uz kokmateriāla lobīšanas cilindru.

8. attēls. Mehāniskie bojājumi.

6.6.1. Mehāniskie bojājumi – harvesteru rullīšu iespaidumi

Attēls

6.6.2. Apogļojums

Vērtē vainas sastopamību.

9. attēls. Mehāniskie bojājumi.

7. Koksnes vainu robežvērtības un reducējamie lielumi

1. tabula. Koksnes vainu robežvērtības un reducējamie lielumi priedes un egles mietiem.

Vainas definīcijas	Vainas nosaukums	Maksimāli pieļaujamās koksnes vainas	Vainas vērtēšana	Redukcija
3.4	Veseli zari Zara D sākot no 1.0 cm	Zara H līdz 4,0 cm.	6.1.	Nav
3.5	Raukums	Līdz 1,2 cm/1 m.	6.2.1.	Nav
3.7	Vienpusīgā likumainība Izbrāķē, ja neatbilst abi nogriežņi Līdz 3m garumam vērtē kā veselu nogriežni	Līnija, kas savieno tievgaļa un resgaļa caurmēra viduspunktus, nedrīkst iziet ārpus kokmateriālu sānu virsmas.	6.2.2.	Nav
3.8	Daudzpusīgā likumainība Izbrāķē, ja neatbilst abi nogriežņi	Pieļauj virpošanas cilindra ietvaros.	6.2.3.	Nav
3.9	Saussāns	Pieļauj ārpus kokmateriāla darba cilindra.	6.3.1.	C
3.11	Kodola trupe	Nepieļauj.	6.4.1.	Nav
3.13	Aplievas zilējums	Pieļauj dziļumā līdz 3 mm.	6.4.2.	Nav
3.14	Aplievas trupe	Nepieļauj.	6.4.3.	Nav
3.15	Kukaiņu kāpuru bojājumi	Pieļauj dziļumā līdz 3 mm.	6.5	Nav
3.16	Mehāniskie bojājumi	Pieļauj ārpus kokmateriāla darba cilindra.	6.6	C
	Mehāniskie bojājumi -harvestera padevējveltniša iespaidumi	Visā sortimenta garumā pieļauj iespaidumus līdz 5 mm dziļumā koksnes sānu virsmā.	6.6.1.	Nav
3.17	Apogļojums	Nepieļauj.	6.6.2.	Nav

Apzīmējumi:

Nav – redukciju neveic;

G – garuma redukcija;

C – caurmēra redukcija;

D – caurmērs;

H – augstums.